

MM 90 – Mészöly Miklós: Ló-regény – Baka István: Képeslap 1965-ből – Faludy György: CCXII. szonett

Beküldte Mányoki Endre - 2011, január 19 - 01:07

Vers és Valóság

Megjelenítés További címkék

Amikor még harminckét ló húzta a hajót! A fordulónál megállottak vele, megvárták, míg egy másik hajó is jött, akkor annak a lovait is odafogták, most már hatvannégy ló húzta Imsós erdeje felett, aztán elhagyván Imsóst, Hátsónál jöttek el egészen a vármegye határáig, ott lemacskáztak, a lovak visszamentek a másik hajóért, durrogtattak nekik az erdő felett a hegyen, s ha lezuhant egy-egy, az ott maradt, nem ment le érte senki, volt közöttük lopott is, a régi gazdája rá sem ismert volna...

MÉSZÖLY MIKLÓS

LÓ-REGÉNY

Valamikor, most meg ezerkilencszáznolcvanegy, a pántlikák szertesodródtak, akár egy emberélet, most már golyós-tollal írunk, azzal nem lehet olyan bensőséges pacákat csinálni, a dolgok rendjéhez ez is hozzátartozik, ki tudja. Akkoriban láttunk először lajstromozott lovakat. A Bálint köznél kanyarodtak be a Széchenyi utcába, eltrappogtak a Harangi-cukrászda előtt, ott táboroztatták őket a Garay téren, a kötőféket odahurkolták a virággrupp alacsony vaskerítéséhez, a piros festékekkel mázolt számokat a hátukon viselték. A hideg októberi aszfalton gőzölögtek a formás

citromok. Mondtuk, hogy tizenennyolc – nem! az egyik deres hátán huszonhét, de volt harminchatos is. Mondták, hogy vágóhidavatásra viszik őket, de egyelőre késett az ünnepség. Budapestről nem érkezett meg a minisztériumi küldött. Az okok és előzmények meglehetősen belevesznek az időkbe. A déli vasútépítés ügye éppen porzott a botránytól, a városházán, megyeházán erős pártja volt a *vizeseknek*, akik féltették a várost, szívesebben vették volna, ha a Siót teszik járhatóvá nagy hajók számára is, uszályok, kivilágított gőzösök, sziréna, túlkölés, vidám és otthontalan matrózok. A maradiságnak is megvannak az érvei. Másfelől a lovakat is emberségesebben lehet szállítani hajón, nagy nyárban mi sem könnyebb, kötéllel felhúzott dézsákból vizet loccsantani rájuk. *Tisztelt Közgyűlés, kedves barátaim! Az előttem szóló Bartalis ülnök úr ténymegállapításaihoz kétség nem fér. Mindenekelőtt a városképet nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Garay-szobrunk mellékalakja, a kőbe álmódott Múzsza, nyolcadik éve borostyánkószorút nyújt fel a magasba, és hogy még ma is élő ez a koszorú, egykori jól megfontolt döntésünknek köszönhetjük...* Aztán néhány kitépett lap a kalendáriumban (netán egy méla kéz nyúlt utána a félreeső helyen?), de valahogy azért összeáll a kép, bízni kell. Az apácaiskola alapításának tizedik évfordulóján virággirland keretezi az ablakokat. Az ünneplőbe öltözött palánták négyes sorokban járkák körbe a várost, szirmokat tépnek, és maguk elé szórják (hogy visszataláljanak az iskolába?), mégis, az egész vonulást álmittas humor környékezi. Ennyi gyerek és mind magasztosan komolyan veszi magát! Pedig a zongoratanárnő Farda kisasszony már jó előre kétségbeesik. Amennyire az ortopéd cipője engedi, előresiet a Garay térig, a rendőrt szólítja, hogy nem lehetne-e a menetet a Vár köz felé irányítani; de nem lehet, ott vonulnak el a szobor előtt, mire a lovak is szobormozdulatlansággal tartják fel a fejüket, kitágult orrlyukuk körül morzsalékosan sárgállik a virággrupp agyagos földje. Hát ez kész, mondja Százados Albert, a Kaszinó könyvtárosa, mikor az emeleti ablakból lenéz a térre; erről nem beszélünk hangosan; folytatjuk a könyvtár rendezését, a tizenkilencedik századi szépprózát hátratelepítjük a boltíves terembe, ahol Liszt Ferenc szállt meg a nagy árvíz idején, s ahol – az egyik estebéd előtt – nagyvilági eleganciával tette magáévá a házigazda, báró Augustus művészetekért rajongó feleségét egy Pompadour stílusú piros plüsspamlagon. (Egészen pontosan egy ugyanolyan huzatú zsámolyon térdepelve, mely úgy volt méretezve, hogy minden szintbe kerüljön, s a hölgy lába az úr vállán pihenhessen meg. A pamlag később az emlékszobában találja meg a végleges helyét, a huszadik századi széppróza az egykori biliárdszobában.) Az újságok nem írják, hogy a városban is sor került volna hangversenyre az árvízkárosultak javára, bár a budapesti koncert darabjai a boltíves szobában is felcsendülnek. A zongora szintén relikvia. De már rég az iskolások is, noha egyelőre a kórházkápolnánál kanyarodnak vissza a Németh utcába, elültetnek egy emlékhársfát a játszóudvar sarkában, habos kakaót isznak, és fölseprik maguk után a vörös téglás kerengőfolyosót. Este Bonkay Giziéknél gyülekezik az özvegyek társasága. Csupa asszony, köztük olyanok is, akik csak tiszteletbeliek még, a férjük súlyos beteg, de ők már készülnek az új szerepre, megpróbáltatásokra és sikerekre, melyek nem veszik tekintetbe a gyászt. *Őszi ég alatt is lehet napsugár, ha megvan hozzá a kulcs, a zár.* S mesélik, hogyan mossák a köpetes zsebkendőket, a leírhatatlan alsónemüket, miközben akaratlanul is muszáj elképzelni egy vadidegen temetést, a fekete-ezüst lovakat, a nyikorgást, éneket, a

paták csattogását. Októberben nem, mondja Dencsár Gabi, én örülnék, ha tavasszal és nem máskor, tavasszal már a madarak is, a levelek is, mennyi levél! nincs két egyforma, és ahogy zizegni tudnak! teszik a szépet meg magukat, mi meg negyven évig nem is ismertünk mást, csak mint két levél egymáson. – Tehát? – Mondom, hogy nincs tehát. Illetve van egy treff királyom... adjam? Hát nem adom! – Tartsd meg, drága, de kihűl a teád. – Mert ez egy öreg ház. A Bonkay Gizié. Méteres falak, a falakban kilencvenéves lukak, járatok, megrekedt huzat, szagok emléke, álom, rejtett repedések, melyek már nem tágulnak igazi repedéssé, salétrommal csipkézett hártya, az óság beaszott rései. Később, amikor szellőztetnek kicsit, halk nyihogás üti meg a fülüket, s ettől egyszerre kizökkennek. Egyszerre világos lesz, hogy a szenvedésnek csakugyan történelme van. Tíz órakor söprik össze a kupacban álló filléreket, szétosztják a römibankot, magukra szedik a rétegruhákat. Mind megbízható gyapjúholmi, közben virtuóz kötősmintákat cserélnek, hány szem, hány fordított (inverz), mint a matematikusok az egyenletek titkát. Aztán ki-ki a maga útjára. Kallódó varjak a jégeres réten. Bencsik Gabi Hertes Vilmától búcsúzik a Garay téren. A térre néző egyik szállodaablak emlék (erről nem beszélünk hangosan), az étteremből szűrten hallatszik fel Tolnai Rác Franci muzsikája. *Ó, most már tudom, milyen lesz a nászéjszakám!*, de ez távoli, mint a fordított távcső miniatúrája. A szél átfújja őket, zörgeti a Pirnitzer-üzletház portálborítását, s a lovak is szinte láthatatlanok ebben a világításban – pedig nem, ők pontosan ugyanúgy, mint eddig. Példamutató konokság, predesztináció. Ilyenkor éjszaka befelé fordulnak, értsd, egymáshoz dugják a fejüket, szorosan egymáshoz tapadva, amennyire a kötőfék engedi, far far mellett, körbe, mint egy nagy kerék párát felhőző küllői, középtűt a sörények bozontja, szélcsapta lomb. Csak évtizedek múlva tűnik fel (kinek?), hogy némelyik hiányzik már, a vasderes például vagy a hetes, a tizenhármáról kezd kopni a festék, annyira csontra soványodott rajta a hús. Kicsit elfeledkeztek róluk, az ünnepség túlsúfolt volt, de sor kerül rájuk is, türelem. A kérdés persze az, hogy Jézus csakugyan feltámadt-e, vagy csupán kétezer éves átejtésről és terápiáról van szó, ez mindig kérdés marad békében (háborúban másképp). Egyedül Buska, a börtönigazgató nem foglal állást. Csaknem harmincéves tapasztalat teszi kételkedővé, néha még éjszaka is időt szakít, hogy a kémlelőlukon kilesse a foglyokat, és egybehangzólag az a benyomás, hogy van ok kedvetlenségre. Persze, az ima, hát igen, ezt azonban alaposabban kellene standardizálni. Valahára aztán, hosszas huzavona után, a vasútállomás is megszületik. Ez már egy új korszak, ha úgy vesszük, csupán a közhangulat nem változik mégsem, senki nem tud senkivel megegyezni, bármilyen ajánlat tétetik, változatlan az elégedetlenség, az emberek félnek a becsapástól, s még azt is agyonveréssel fenyegetik, aki egyezsége hajlik. Bírói döntések nap mint nap, de ami illetékességet a bíróság megállapít, becsapás, hiába számítják be az illetékességbe, ami illetékes, az is becsapás. Mondják. Legjobban az öreg Tóth nagyapja mondja így, aki Erdélybe is eljutott, és ismerte Petőfit, „nótáriusként” emlegette, mert nótákat írt, s téli estéken, mikor a Bach-korszakban mindenki Petőfi visszatéréséről suttogott, ő mondogatta keserűen, hogy *Nem jön vissza, én láttam Segesvár alatt egy kukoricásban*. De ez nem igaz, csak a rácokat látta, akik a szomszéd faluba betörték, s mikor a nagy vérengzés után a lakosok „jaj, a vér” kiáltással elmenekültek, a győztes rácok a kiáltás nyomán

nevezték el a falut átszelő patakot *Lajvér* pataknak. A vizesek meg áttették kvaterkázó telephelyüket a Sió csárdába. És születtek az édes-bús legendáriumok. Amikor még harminckét ló húzta a hajót! A fordulónál megállottak vele, megvárták, míg egy másik hajó is jött, akkor annak a lovait is odafogták, most már hatvannégy ló húzta Imsós erdeje felett, aztán elhagyván Imsóst, Hátsónál jöttek el egészen a vármegye határáig, ott lemacskáztak, a lovak visszamentek a másik hajóért, durrogtattak nekik az erdő felett a hegyen, s ha lezuhant egy-egy, az ott maradt, nem ment le érte senki, volt közöttük lopott is, a régi gazdája rá sem ismert volna, hátulról fogták a rosszabbakat, mert ha a kötél megfeszült, térdre bukott sok, vagy veszekedtek a mélybe, a sintér is csak így tudott megélni, s még szerencse is, hogy Imsónál magas a part, ott átvág a Duna, ott kellett erősen meghúzatni és hirtelen elvágni a kötelet, nehogy valamennyit lerántsa a hajó, mielőtt a saját lendületével levágná a sarkot, mert arra olyan volt a part, hogy ott ember, ló nem mehetett el, Hátsónál meg holtág szakadt a Dunába, a part süppedős, az egyetlen szikkadt dombon állt a Fölhágó csárda, a hajópihentető, nagy nyárfák az alkalmas kikötéshez, ami másutt a parton nem volt található, végig kivágták őket, másképp hogyan is vontattak volna, nyereg nélkül az elsőn és a leghátulsón az ustoros, annak a csizmájában volt egy éles kaszakés, hogy ha kell, vágja a kötelet, miközben énekelték, hogy *hajló, hajló*, így adtak jelet, hogy mit kell csinálni, meghajlítottak lovakat, embereket, meggyorsították a hajót, elfordították, az ment jobb fele, ha aztán már nem tudott előremenni, akkor vágták el a bak felett valamivel, a Porongi csárdánál meg elcserélgették a hajósoktól a kötélcafrangokat, hiszen egy darabka is elég volt belőle kapagúznak, s még tartósabb is volt, mint a fűzfagúzs, így ment ez az időtt, ha pedig már nem tudott előremenni a hajó, lemacskázták, a lovakat dereglyére rakták, és átvitték a túlsó partra. És ott kezdődött minden előről.

Ó, a lovak!

És nincs is tovább.

(1982)

BAKA ISTVÁN

Képeslap 1965-ből

Mészöly Miklósnak

Ültem a mélyzöld eternitlapos
konyhaasztalnál s néztem, hogy a domb
mögé - az ürbe - úgy bukik a nap,

mintha a világ vége volna ott;
s hol elsüllyedt, a felforralt sötétből
kimenekültek mind az angyalok,
félig megfőve már, - kendermagos,
fehér és barna szárnyak seregétől
tarkállt a téli alkonyati ég;
csapkodtak, ám a köd-vattázta lég
elnyelte vad kavargásuk zaját,
csak szárnyhegyük koppant meg néha zárt
ablakomon, majd kékes fényre gyúlt
az üveg, és a pára, jégvirág
hártyáján fölfénylett az esti város:
egyszerre láttam most a Bartinát,
Baktát, Csatárt, a Jobb- s a Balparásztát,
a Sédet és a Vasuti Fasort,
s a bérházat, hol az a lány lakott,
akit nem mertem megszólítani;
és mindent megtöltött az angyali
szárnyverdesés, a hangtalan beszéd, -
láttam, hogyan szélednek szertesztét,
kísérnek át a pallón részeget,
csitítanak elmérgesült vitát,
szórnak csipetnyi sót a bablevesbe,
s szerelmespárnak juttatnak szobát,
a nagymamát templomba küldve este;
láttam, hogy szunnyad el a kisgyerek,
ha anyja vállán át föléhajol
egy rézveres, de békés angyalorr;
az állomásra épp bezakato
a vicinális Tolna-Mözs felől,
s a forgalmista posztján, ott is egy
vasutassapkás angyal tiszteleg,
tollairól a zúzmarát lerázva;
ekkor fogtam fel: angyalok lakása
Szekszárd - a városom s a városod,
de csak amíg a hó, az éj, a csönd
párnázza, elfedvén a nappalok
lótás-futását, otromba, rekedt
lármáját, kútláncként csikorduló,
de hazugságot felvonó szavak
csörgését, - újra tó a Csörge-tó
halott vizének jégkérgé alatt,
a régi házban verset ír Babits,
Liszt zongorázik Augusznál, s szikáran
ül sz a sarokban s hallgatod te is...
Nem tudok rólad, félig tiltva vagy,
és nem tudom még, hogy Te vezeted

a leforrázott égi sereget:
megrontott mézü múlt napok hadát,
de már előre megmosolygod a
Megbocsátás suta őrangyalát.